

Εἰς τὸν φίλον συγγραφέα, ἐκτὸς τῶν θερμῶν συγχαρητηρίων μας, ἐγκάρδιος ἀπευθύνεται ἡ εὐχὴ διὰ γόνιμον συνέχισιν τῆς λαμπρᾶς καὶ ἐθνωφελοῦς ἐπιστημονικῆς προσφορᾶς του.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΚΩΝ. ΒΛΑΧΟΣ

Ἄναστασιος Καραναστάσης, Ἱστορικὸν Λεξικὸν τῶν Ἑλληνικῶν Ἰδιωμάτων τῆς Κάτω Ἰταλίας, τόμος Β', Αθῆναι 1986. Σελ. 500.

Ἐκυκλοφόρησε πρὶν ἀπὸ 3 μῆνας ὁ δεῦτερος τόμος τοῦ Ἱστορ. Λεξικοῦ τῶν Ἑλλην. Ἰδιωμάτων τῆς Κάτω Ἰταλίας τοῦ ἐκλεκτοῦ φιλολόγου καὶ Γλωσσολόγου κ. Ἄναστ. Καραναστάση. Ὁ τόμος ἀποτελεῖται ἀπὸ 500 σελίδας καὶ περιλαμβάνει τὰ λήμματα ἀπὸ τὸ Β(βάβρο) μέχρι τὸ Ι(ίτσι). Μετὰ τὴν ἐνθουσιώδη ὑποδοχὴν τοῦ Α' τόμου (1985) καὶ τὰς κρίσεις ἐιδικῶν Γλωσσολόγων καὶ Καθηγητῶν Πανεπιστημίου, ὡς μοῦ ἐπιτραπῆ νὰ ἐπιχειρήσω μίαν σύντομον παυσιάσιν:

Στόχος τοῦ συγγραφέως εἶναι νὰ θέσῃ εἰς τὴν διάθεσιν τῆς ἐπιστήμης ὅλο τὸ γλωσσικὸν ὕλικὸν ποὺ συνέλεξε ἀπὸ τὴν ἐπιτόπιαν ἔρευναν δέκα ὀκτὼ χρόνων εἰς τὰ 15 ἑλληνόφωνα χωριὰ τῆς Κάτω Ἰταλίας, «ἐπειδὴ στὸ προσεχὲς μέλλον», ὅπως γράφει ὁ ἴδιος, «δὲν θὰ εἶναι πλέον δυνατὸν νὰ ἐλεγχθοῦν ἐπὶ τόπου οἱ ἀπορίες καὶ νὰ συμπληρωθοῦν τὰ τυχὸν ὑπάρχοντα κενά». Διακατῆς πόθος τοῦ συντάκτου εἶναι νὰ διατηρηθῇ γραμμὴν ἑλληνικὰ ἢ γλῶσσα τῶν ἑλληνοφώνων, «ποῦ ἀπὸ τὶς ἀρχὲς τοῦ αἵωνα ἔχει ἀρχίσει νὰ σβῆνῃ». Καὶ εἶναι πράγματι εὐτύχημα ὅτι ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν καὶ ἡ Γλωσσικὴ ἔταιρεία ἔσπευσαν νὰ χρηματοδοτήσουν αὐτὴν τὴν ἐξαιρετικῆς σημασίας προσπάθειαν.

Τὸ γλωσσικὸν ὕλικὸν τοῦ Λεξικοῦ προέρχεται ἀπὸ τὴν καθημερινὴν ὁμιλίαν τῶν ἑλληνοφώνων καὶ ἀπὸ ὅλα τὰ εἶδη τοῦ λόγου. Ὁ κ. Καραναστάσης, συντάκτης τοῦ Ἱστορ. Λεξικοῦ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν ἐπὶ δύο δεκαετίαι, ἀπεδελτίωσε καὶ ἐνέταξε εἰς τὸ Λεξικὸν του ὅλο τὸ γλωσσικὸν ὕλικὸν ποὺ ἔχει δημοσιεῦθῆ κατὰ καιροὺς ἀπὸ φιλολόγους, γλωσσολόγους καὶ ἄλλους ἐπιστήμονας, ἔλαβεν ὑπ' ὄψιν του ὅλας τὰς προηγουμένας συλλογὰς παραμυθίων, ἀσμάτων, παροιμιῶν, παραδόσεων, αἰνιγμάτων. Συνέλεξε μὲ ἐπιμέλειαν ὅλα τὰ γνήσια διαλεκτικὰ στοιχεῖα ἀπὸ τὰς ἐφημερίδας ποὺ ἐκδίδονται εἰς τὴν γλῶσσαν τῶν ἑλληνοφώνων τῆς Καλαβρίας καὶ τῆς Ἀπουλίας. Ἔτσι εἰς τὰς 5000 λέξεις τοῦ Λεξικοῦ τοῦ Rohlf's (Lexicon Graecanicum) προσετέθησαν περίπου 1800 λέξεις ἀθησαύριστοι μέχρι σήμερον. Ἐπὶ πλέον μὲ τὰ ἀφθονα παραδείγματα καὶ τὰς φράσεις τῆς καθημερινῆς ὁμιλίας ποὺ παραθέτει ὁ κ. Καραναστάσης ἐξακριβώνονται νέαι σημασιολογικαὶ ἀποχρώσεις πολλῶν λέξεων.

Κατὰ τὴν σύνταξιν τοῦ Λεξικοῦ του, ὁ συγγραφεὺς θέτει ὡς λῆμμα τὸν ἀρχαιότερον τύπον ἢ τὸν πλέον ἀκέραιον ἀπὸ τοὺς τύπους ποὺ μαρτυροῦνται, καὶ ἐν συνεχείᾳ κατὰ φωνητικὴν ἐξέλιξιν τοὺς ὑπολοίπους ἰδιωματικούς τύπους. Μετὰ τὸ λῆμμα παραθέτει ἐντὸς παρενθέσεως τὸν τύπον τῆς Ἀρχαίας, ἐλληνιστικῆς, Βυζαντινῆς, ἢ Νεωτέρας λέξεως, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνήκει τὸ λῆμμα. Εἰς τὸ σημασιολογικὸν μέρος δίδει πολλὰ διαλεκτικὰ παραδείγματα, ὥστε ὁ ἀναγνώστης νὰ ἔχῃ πλήρη εἰκόνα τῆς μορφολογίας, τῆς φωνητικῆς καὶ τῆς συντακτικῆς πλοκῆς τῶν ἑλληνικῶν ἰδιωμάτων τῆς Νοτίου Ἰταλίας. Τέσσαρας σελί-

δας π.χ. αφιερώνει διά τὸ ρῆμα «γένομαι» (γίνομαι), δύο σελίδας διά τὸ οὐσιαστικὸν «δάφτυλον» (δάκτυλον), τρεῖς σελίδας διά τὸ ἐπίρρημα «ἔσσω» (ἔσω), δύο σελίδας διά τὴν ἀντωνυμίαν «ἐγὼ» κ.τ.λ.

Τὰ δωρικὰ καὶ προβυζαντινὰ στοιχεῖα ποὺ παραθέτει ὁ κ. Καραναστάσης ἐπιβεβαιώνουν τὴν ἄποψιν ὅτι τὸ γλωσσικὸν ἰδίωμα τῶν ἑλληνοφόνων τῆς Κάτω Ἰταλίας κατὰγεται ἀπ' εὐθείας ἀπὸ τὴν γλῶσσαν τῶν Ἀρχαίων Ἑλλήνων ἀποίκων τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος.

Πολὺ χρήσιμοι εἶναι καὶ οἱ πίνακες τῶν λέξεων, εἰς τὰς ὁποῖους ἀνάγονται τὰ λήμματα, καθὼς καὶ οἱ πίνακες τῶν ἰδιωματικῶν τύπων ποὺ παρατίθενται εἰς τὸ τέλος κάθε τόμου.

Ὅλη αὐτὴ ἡ ἐργασία, ἡ συγκέντρωσις τόσον πλουσίου καὶ τόσον ἰδιορhythμου γλωσσικοῦ ὕλικου, ἡ ἔνταξις ἐπτὰ χιλιάδων περίπου λέξεων, ἡ ἀναγωγή τῶν εἰς τοὺς ἀρχικοὺς τύπους, ἡ παράθεσις τόσων διαλεκτικῶν στοιχείων, ἡ παρουσίασις τῆς φωνητικῆς ἐξελίξεως τόσων ἰδιωματικῶν τύπων ἀπαιτεῖ τρομερὸν μόχθον καὶ ἀρτίαν γλωσσολογικὴν συγκρότησιν. Ὁ κ. Καραναστάσης εἰργάσθη ἐπιπόνως, μὲ πλήρη συναίσθησιν τῶν εὐθυνῶν του, μὲ ἐπιστημονικὴν εὐσυνειδησίαν καὶ κατάρθωσε νὰ παρακάμψῃ ὅλας τὰς δυσκολίας καὶ νὰ συντάξῃ ἓνα μνημειῶδες ἔργον.

Τὸ πόσον σημαντικὸν εἶναι τὸ ἔργον αὐτὸ ἀποδεικνύεται καὶ ἀπὸ τὸ ὅτι ὁ ἐκδοτικὸς οἶκος τῆς Ἀπουλίας CONGEDO, ἐνδιαφέρεται ἤδη νὰ μεταφράσῃ τὸ Λεξικὸν τοῦ κ. Καραναστάσης εἰς τὴν Ἰταλικήν.

Μὲ τὸ Ἱστορικὸν αὐτὸ Λεξικὸν ὁ συγγραφεὺς προσφέρει πράγματι ἐξαιρετικὴν συμβολὴν εἰς τὴν ἐπιστήμην καὶ πολῦτιμον ὑπηρεσίαν εἰς τὸ Ἔθνος.

Δὲν ἀπομένει παρὰ νὰ τοῦ εὐχηθῶμεν ὑγίαν καὶ δύναμιν, ὥστε συντόμως νὰ ἐκδώσῃ καὶ τοὺς ὑπολοίπους τόμους.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ Σ. ΚΙΑΠΟΚΑΣ
ΛΥΚΕΙΑΡΧΗΣ

Δημητρίου Μούκανου, Ὀντολογικὴ θεώρησις τῆς ἀρχῆς τῆς ἀπροσδιοριστίας τοῦ Werner Heisenberg, σελ. 73.

Εἰς τὸν πρόλογον ὁ συγγραφεὺς αἰτιολογεῖ τὸ ἐνδιαφέρον του διά τὴν Ὀντολογίαν τὸ ὁποῖον ἔχει ἐκδηλωθῆ καὶ παλαιότερα εἰς δύο προηγουμένας ἐργασίας του: 1) Πλάτων, Ἀριστοτέλης καὶ σύγχρονος Φυσική, 1968 καὶ 2) Τὸ πρόβλημα τοῦ ὄντος ὑπὸ τὸ φῶς τῶν νεωτέρων ἐπιστημονικῶν φιλοσοφικῶν θεωριῶν, 1969. Εἰς τὴν ὑπὸ κρίσιν πραγματείαν ὁ συγγραφεὺς προσπαθεῖ νὰ δείξῃ μίαν συστηματικὴν ὄντολογικὴν θεώρησιν τῆς ἀρχῆς τῆς ἀπροσδιοριστίας τοῦ W. Heisenberg, σημειῶνάν, ὅτι ἡ ἔννοια τῆς ἀπροσδιορίστου ὄντολογίας δὲν ἔρχεται εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὴν Φυσικὴν. Κατὰ τὸν συγγραφέα, ἡ ἔννοια τῆς ἀπροσδιορίστου Ὀντολογίας δικαιοῦναι τὸ πνεῦμα τῆς κριτικῆς φιλοσοφίας τοῦ Kant.

Εἰς τὴν εἰσαγωγὴν ὁ συγγραφεὺς μνημονεύει ὡς γνωστὰς τὰς ἀρχὰς τῆς Φυσικῆς Ἐπιστήμης τοῦ 19ου αἰῶνος, αἱ ὁποῖαι ἦσαν τρεῖς, ἤτοι ἡ συνέχεια, ἡ ἀντικειμενικότης καὶ ἡ αἰτιοκρατία. Ἰδιαιτέρως τονίζεται ἐν προκειμένῳ τὸ ἀξίωμα τῆς συνέχειας, τὸ ὁποῖον πρῶτος διετύπωσεν ὁ Ἀναξαγόρας (5 αἰ. π.Χ.)